

เทคนิคการทำวิทยานิพนธ์

Dissertation Technique

พรรณพิไล จิรมงคลพร*

Panpilai Chramongkonporn

ความนำ

การทำวิทยานิพนธ์ได้สร้างความสนใจให้กับนักศึกษาปริญญาโท กับ นักศึกษาปริญญาตรีที่ตัดสินใจจะศึกษาต่อปริญญาโทเป็นอย่างมาก จากที่ผู้เขียนได้พบในระหว่างศึกษาปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ที่ประเทศอังกฤษ แม้นักศึกษาที่สอบได้เป็นเนติบัณฑิตระดับต้นๆ ก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ จริงอยู่ที่ภาษานับเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาต่างประเทศ แต่สิ่งที่มักถูกมองข้ามเสมอได้แก่ ข้อบกพร่องของระบบการศึกษาไทยที่มักเน้นการเรียนการสอนแบบท่องจำ (rote learning) มากกว่า การเรียนแบบเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว (active learning) ดังนั้น การเปลี่ยนลักษณะการเรียนแบบท่องจำ เช่น การทำข้อสอบแบบพินิจ มาเป็นการเรียนแบบวิเคราะห์อันเป็นการเปิดการแสดงความคิดเห็นให้กว้างเป็นอิสระ มีการถกเถียงในปัญหา เปรียบเสมือนการก้าวกระโดดไปสู่อีกโลกหนึ่งสำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาต่อปริญญาโทโดยเฉพาะในต่างประเทศซึ่งกว่านักศึกษาจะปรับตัวได้ก็มักจะสายเกินไป

เมื่อกรุงโรมไม่สามารถสร้างเสร็จภายในวันเดียว เราจึงไม่อาจแก้ไขระบบการศึกษาของเราได้ในทันที อย่างไรก็ตาม หากมีการวางแผนการทำวิทยานิพนธ์ที่ดีแล้ว ผู้เขียนมั่นใจว่าการศึกษาระดับปริญญาโทย่อมมีชัยไปกว่าครึ่ง เนื่องจากมีตำรา บทความวิชาการ มากมายแต่งโดยบรรดานักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยฯ แนะนำเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้น บทความฉบับนี้ผู้เขียนจึงขอเน้นเทคนิคการทำวิทยานิพนธ์แบบฉบับกระเป๋าทตามประสบการณ์ของผู้เขียนในมุมมองของอดีตนักศึกษาปริญญาโท โดยนำประสบการณ์มาเล่าสู่กันฟังมากกว่าเป็นบทความทางวิชาการ

*นิติศาสตรมหาบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 1 University of Durham ประเทศอังกฤษ, นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกาศนียบัตรชั้นสูง เกียรตินิยม สภานายความ, ผู้จัดการการวางแผนและกฎหมาย ฝ่ายวิศวกรรมและการผลิต บริษัท เมอร์เซเดส-เบนซ์ (ประเทศไทย) จำกัด

การวางแผน

ด้วยวิทยานิพนธ์เป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับนักศึกษาปริญญาโท วิทยานิพนธ์จึงมักเป็นสิ่งที่น่ากลัวมากกว่าเป็นสิ่งที่น่าทำทำสำหรับนักศึกษาส่วนใหญ่ การผัดวันประกันพรุ่งจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่พบมากที่สุด เนื่องจากวิทยานิพนธ์ยังเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับนักศึกษาส่วนใหญ่ นักศึกษาบางคนถึงกับบอจนถึงใกล้สิ้นสุตระยะเวลาส่งวิทยานิพนธ์จึงเริ่มลงมือ หลายคนถึงกับยอมแพ้ไม่ส่งวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ผู้เขียนมักได้รับคำถามว่า เมื่อใดควรเริ่มลงมือทำวิทยานิพนธ์ คำตอบ คือ ยิ่งเร็วยิ่งดี สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่คุณเขียนได้เรียนรู้ในการทำวิทยานิพนธ์ คือ นอกจากความมานะอดทน ขยันพากเพียรพยายามแล้ว เช่นเดียวกับการเป็นนักกีฬา หรือ นักดนตรีที่ประสบความสำเร็จ **ความสม่ำเสมอ** คือ กุญแจแห่งความสำเร็จ ดังนั้น การบริหารเวลาที่ดีจึงเป็นหัวใจ จากผลการวิจัยในต่างประเทศ นักศึกษาที่วางแผนจัดตารางทำวิทยานิพนธ์อาทิตย์ละ 10 ชั่วโมง เฉลี่ยวันละ 2 ชั่วโมง ไม่นับเสาร์ อาทิตย์ ตลอดระยะเวลาหนึ่งปีเป็นเวลาทั้งสิ้น 520 ชั่วโมง มักประสบความสำเร็จมากกว่านักศึกษาที่ทำวิทยานิพนธ์แปดชั่วโมงต่อวันตลอดระยะเวลา 6 อาทิตย์ครึ่ง สำหรับผู้เขียนแล้ว ไม่มีขั้นตอนใดในการทำวิทยานิพนธ์ยากยิ่งไปกว่าการเริ่มต้นลงมือ นักศึกษาไทยไม่ได้เก่งน้อยไปกว่านักศึกษาชาติอื่น แต่ขาดการมีวินัย **วินัย** และการวางแผน คือ สิ่งที่เราควรต้องปรับปรุงเป็นอย่างยิ่งอย่างไรก็ดี มีนักศึกษาบางคนที่ได้เตรียมหัวข้อมวิทยานิพนธ์ก่อนเริ่มเรียนปริญญาโท ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสแห่งความสำเร็จให้แก่ตนเองเป็นอย่างมาก

ขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์¹

ขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์โดยหลักแล้วประกอบด้วย 1). การหาข้อมูล 2). การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ 3). การทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์ 4). การอ่านข้อมูลทำโน้ตย่อ 5). การลงมือเขียนวิทยานิพนธ์ 6). การแก้ไขวิธีการการนำเสนอ ตรวจทานและการเก็บรายละเอียดครั้งสุดท้าย

แม้คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ขั้นตอนที่ 5 การลงมือเขียนวิทยานิพนธ์เป็นหัวใจในการทำวิทยานิพนธ์และเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด แต่จากประสบการณ์ของผู้เขียนแล้วแต่ละขั้นตอนล้วนมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน หากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งแล้ว วิทยานิพนธ์นั้นก็ไมอาจเป็นวิทยานิพนธ์ที่ดีได้ ดังนั้น นักศึกษาจึงควรอย่างยิ่งที่จะเอาใจใส่ทุกขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์ไม่ควร

¹ สำหรับผู้เขียนแล้ว การเริ่มต้นเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากต้องใช้กำลังใจอย่างใหญ่หลวงในการขจัดความเกียจคร้าน นิสัยผัดวันประกันพรุ่งที่มีอยู่ในตัวเอง

มองข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การจัดการวางแผนเวลาในแต่ละขั้นตอนอาจต่างกัน เช่น นักศึกษาอาจวางแผนเวลาในการเขียนวิทยานิพนธ์มากกว่า การตรวจทาน หรือ การเก็บรายละเอียดครั้งสุดท้าย เป็นต้น ซึ่งไม่มีสูตรตายตัว หรือ Rule of Thumb สำหรับผู้เขียนแล้ว ผู้เขียนจัดแบ่งเวลาสำหรับแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1). การหาข้อมูล	5%
2). การกำหนดหัวข้อ	5%
3). การเขียนเค้าโครง	10%
4). การอ่านทำโน้ตย่อ	20%
5). การลงมือเขียน	50%
6). การแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจทานและการเก็บรายละเอียด	10 %

1. การค้นคว้าหาข้อมูล

- “การเดินทางหมิ่นลี้เริ่มต้นที่ก้าวแรก”-

สุภาวิชิตจีน

ตั้งสุภาวิชิตจีนที่ว่า “การเดินทางหมิ่นลี้เริ่มต้นที่ก้าวแรก” การหาข้อมูลเพื่อเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์เป็นก้าวแรกในการทำวิทยานิพนธ์ การหาข้อมูลนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นข้อมูลจากตำรา หรือ วารสารวิชาการในห้องสมุดเพียงอย่างเดียวดังเช่นในอดีต ด้วยอิสรเสรีภาพแห่งข้อมูลอันไร้ขอบเขตอันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน เหล่านักวิชาการ นักวิจัย ฯลฯ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ Electronic Database เช่น Westlaw LexisNexis ฯลฯ ซึ่งรวมเอาบทความในวารสารกฎหมายกว่าหมื่นๆ เรื่องนั้น เป็นเครื่องมือหลักในการค้นคว้าวิจัย หรือ แม้แต่เว็บไซต์ต่างๆ ก็ดี ดังนั้น การเข้าสู่แหล่งข้อมูลกฎหมายในปัจจุบันไม่ใช่เป็นเรื่องยากอีกต่อไป ในอดีตการหาข้อมูลกฎหมายจากหน่วยงานราชการ นักศึกษาอาจต้องเสียเวลาเดินทางไปยังหน่วยงานนั้นๆ ต้องติดต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งหากโชคดียิ่งก็อาจได้รับความร่วมมือ หากโชคร้ายก็อาจต้องกลับไปมือเปล่า แต่ปัจจุบันข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางคอมพิวเตอร์ช่วยให้นักศึกษาประหยัดเวลาได้เป็นอย่างมาก

แม้เป็นเพียงขั้นตอนแรกในการทำวิทยานิพนธ์ การหาข้อมูลก็อาจสร้างความกังวลให้นักศึกษาได้ ผู้เขียนจึงใคร่แนะนำให้นักศึกษาหาข้อมูลแบบค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เนื่องจาก ความกังวลอาจก่อให้เกิดความเครียด ท้อแท้ โดยไม่จำเป็น ซ้ำร้ายอาจทำให้นักศึกษายอมแพ้อย่างไม่เป็นท่าตั้งแต่ยังไม่ทันได้เริ่มต้นเขียนวิทยานิพนธ์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นักศึกษาที่มีวินัย วางแผน และทำการบ้านอย่างสม่ำเสมอจะไม่ค่อยประสบปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการหาข้อมูล อย่างน้อยที่สุด การเริ่มลงมือตั้งแต่นั้นๆ นักศึกษาก็สามารถกำจัดความกดดันเรื่องเวลาไปได้อย่างมาก

การหาข้อมูลอาจเริ่มต้นโดยการอ่านหัวข้อกฎหมายที่มีประเด็นน่าสนใจในปัจจุบัน โดยนักศึกษาอาจอ่านจากหนังสือพิมพ์ วารสารกฎหมาย หรือ แม้แต่ดูข่าวโทรทัศน์ ฟังรายการวิทยุ หรือ จากการบรรยายในห้องเรียน การอ่านนี้ไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะต้องเก็บรายละเอียดทุกอย่าง เนื่องจากขั้นตอนนี้เป็น การเก็บข้อมูลทั่วไปเท่านั้น การอ่านแบบผ่านๆ เพื่อจับประเด็นสำคัญ หรือ ที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า skimming and scanning ก็น่าจะเพียงพอ มิเช่นนั้นแล้ว นักศึกษาอาจเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์และส่งผลเสียต่อการวางแผนที่ดีอีกด้วย

2. การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์

- “การเริ่มต้นที่ดีมีชัยไปกว่าครึ่ง (Well begin is half-done)” –

สุภาวดีโบราณ

การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ก็เป็นขั้นตอนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าขั้นตอนอื่นๆ นักศึกษาควรคำนึงว่าการกำหนดหัวข้อก็เปรียบเสมือนการที่นักศึกษตั้งโจทย์คำถามเพื่อให้ตนเองตอบอันเป็นหลักการที่ต่างกับการทำข้อสอบแบบพหุเชิงที่นักศึกษามาในชั้นปริญญาตรี หรือ ชั้นเนติบัณฑิตที่นักศึกษาค้นเคยเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม หากโจทย์ที่นักศึกษตั้งนั้นง่ายเกินไป หรือ เป็นโจทย์ที่มีผู้อื่นเคยทำไปแล้วก็อาจเป็นการดูแคลนความรู้ ความสามารถ ของตนเอง ในทางกลับกัน หากโจทย์ที่ตนตั้งยากเกินไปก็อาจเป็นสิ่งที่เกินจะไขว่คว้าได้ การเดินทางสายกลางน่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

หลังจากได้หาข้อมูลไปได้พอสมควร การเริ่มต้นพิจารณาหัวข้อวิทยานิพนธ์ นักศึกษาไม่ควรอย่างยิ่งที่จะใช้เวลาศึกษาข้อมูลทั้งหมดในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ เพราะเป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ซึ่งกว่าจะศึกษาข้อมูลจบก็อาจเป็นเวลา ที่นักศึกษจะต้องส่งวิทยานิพนธ์พอดี ไม่มีเวลาพอที่จะจัดสรรแบ่งปันเวลาให้กับขั้นตอนอื่นๆ ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า หากนักศึกษได้กำหนดแผนการทำวิทยานิพนธ์ไว้ตั้งแต่ก่อนเริ่มลงมือทำแล้ว และได้ดำเนินการตามแผนแล้ว ก็มักจะไม่ว่างเสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่จำเป็น

อาจารย์คะ/ครับ ทำหัวข้ออะไรดีคะ/ครับ? เป็นคำถามยอดฮิตในหมู่นักศึกษา ในขณะเดียวกันก็เป็นคำถามที่มักไม่สบอารมณ์เหล่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซักเท่าใดนัก² ทั้งนี้ไม่ใช่อาจารย์ที่ปรึกษาจะไม่ยินดีให้ความช่วยเหลือนักศึกษา แต่การกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์จะกระทำได้อต่อเมื่อนักศึกษาได้ทำการบ้าน ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลไปพอสมควรแล้วเท่านั้น ดังนั้น คำถามดังกล่าวจึงเป็นคำถามที่แสดงให้เห็นถึงความละเลย ไม่เอาใจใส่ของนักศึกษาในการค้นคว้าหาข้อมูล และมักจะง่ายที่จะใช้

²ให้พึงระลึกเสมอว่าอาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษา ไม่ได้มีหน้าที่ทำวิทยานิพนธ์ให้นักศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อประโยชน์ของตน ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาควรหลีกเลี่ยงคำถามเหล่านี้โดยเด็ดขาด นอกจากอาจารย์ที่ปรึกษาจะเสนอเอง

คำถามว่า อาจารย์คะ/ครับ หัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง เป็นไงบ้างคะ/ครับ เป็นคำถามที่เหมาะสมกว่าเนื่องจากการเป็นการสะท้อนว่านักศึกษาได้ลงมือทำการบ้านไปบ้างแล้ว

อาจกล่าวได้ว่าการกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ไปศาสตร์และศิลป์ที่ไม่มีโรงเรียนกฎหมายใดๆ ในโลกสอน ต้องอาศัยประสบการณ์ล้วนๆ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ระหว่างที่ผู้เขียนศึกษานิติศาสตร์มหาบัณฑิต อาจารย์ที่ปรึกษาได้สอนเทคนิคการกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์สั้นๆ ไว้ว่า นอกจากเป็นหัวข้อที่น่าสนใจแล้ว หัวข้อวิทยานิพนธ์ควรเป็นเรื่องที่ *challenging, but not too ambitious* อันหมายความว่า ควรเป็นหัวข้อที่ท้าทาย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรเป็นอะไรที่เกินความสามารถนักศึกษา เช่น หัวข้อที่กว้างเกินตั้งมหาสมุทรซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาเขียนหลายปี หรือ หัวข้อที่ยังไม่มีข้อมูล หรือที่ไม่อาจหาข้อมูลได้ เป็นต้น ส่วนเรื่องความยาวของวิทยานิพนธ์นั้นไม่มีข้อกำหนดตายตัว ส่วนตัวแล้ว ผู้เขียนยึดหลักสั้นกะทัดรัด แต่มีเนื้อหาครบถ้วน (*short, simple, but comprehensive*)³

หลังจากนักศึกษาได้ปฏิบัติตามที่ผู้เขียนได้แนะนำมาเบื้องต้นแล้ว หากยังไม่สามารถกำหนดหัวข้อได้ ผู้เขียนใคร่แนะนำให้ใช้เทคนิคต่อยอด กล่าวคือ นักศึกษาอาจศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ผู้อื่นได้ทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแล้วลองปรับจากหัวข้อเดิมเป็นหัวข้อใหม่ที่เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น จากหัวข้อผลกระทบจากการยกเลิก พ.ร.บ.ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็น มาตรการทางกฎหมายในการรองรับการยกเลิก พ.ร.บ. ความรับผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เทคนิคดังกล่าวอาจช่วยให้นักศึกษาได้แนวคิดใหม่ๆ โดยไม่ต้องเสียเวลากับการกำหนดหัวข้อจนเกินความจำเป็น

นอกจากนี้ เทคนิคการต่อยอดที่นักศึกษาอาจนำมาประยุกต์ใช้นี้ไม่ได้จำกัดเพียงหัวข้อวิทยานิพนธ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ตำรา วารสาร บทความทางกฎหมาย ข้อมูลจากเว็บไซต์ ฯลฯ ทั้งในและต่างประเทศที่ปรากฏในบรรณานุกรมท้ายของวิทยานิพนธ์ด้วย โดยนักศึกษาอาจค้นคว้าเพิ่มเติมได้โดยใช้บรรณานุกรมนี้เป็นจุดตั้งต้นซึ่งจะเป็นการทุ่นเวลาไปได้อย่างมาก

³วิทยานิพนธ์ คือ วรรณกรรม นอกจากเนื้อหาของวิทยานิพนธ์แล้ว วิธีการนำเสนอก็เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการประเมินวิทยานิพนธ์ กล่าวคือ หากวิทยานิพนธ์นั้นอ่านแล้วน่าสนใจย่อมทำให้นักศึกษาได้คะแนนเพิ่มขึ้น

3. การเขียนเค้าโครง

-“จินตนาการสำคัญกว่าความรู้”- (*Imagination is more important than knowledge*)-

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

เค้าโครงวิทยานิพนธ์มีความหมายตามชื่อเรียก คือ โครงร่างของวิทยานิพนธ์ซึ่งมีความสำคัญต่อวิทยานิพนธ์เช่นเดียวกับความสำคัญของสารบัญธต่อหนังสือ ทั้งนี้ เค้าโครงวิทยานิพนธ์จะกล่าวถึงรายละเอียดของวิทยานิพนธ์ดังต่อไปนี้ 1. วิทยานิพนธ์ฉบับนั้นมีความเป็นมาอย่างไร 2. เป็นงานค้นคว้าประเภทใด เช่น เป็นการวิจัยทางเอกสาร (library research) และ/หรือ วิจัยภาคสนาม (field research) 3. ประโยชน์ที่อาจได้รับจากวิทยานิพนธ์ 4. บรรณานุกรม (bibliography) ซึ่งเค้าโครงวิทยานิพนธ์อาจเปรียบได้กับพิมพ์เขียวที่ใช้ในการสร้างบ้าน หรือ แพทเทิร์นที่ใช้ในการตัดเย็บเสื้อ นอกจากนี้ เค้าโครงวิทยานิพนธ์มีความสำคัญในการพิจารณาว่าหัวข้อย่อยในแต่ละบทนั้นสัมพันธ์ (coherent) กับหัวข้อวิทยานิพนธ์หรือไม่และมากน้อยเพียงใด จริงอยู่แม้หัวข้อย่อยอาจสัมพันธ์กับหัวข้อวิทยานิพนธ์ แต่หากนักศึกษาพิจารณาแล้วว่าหัวข้อย่อยซึ่งเป็นส่วนประกอบของวิทยานิพนธ์นั้นมีเนื้อหาที่ไม่น่ามีความสำคัญเท่าใดนักแล้วก็ย่อมตัดออกไปได้⁴

ทำนองเดียวกับการกำหนดหัวข้อวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ในการทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์โดยทั่วไปแล้วมักเริ่มลงมือหลังจากได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลไปได้บางส่วน หากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ นักศึกษาอาจทำการเพิ่มเติม แก้ไข หรือปรับปรุงได้ตลอดเวลาโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ค้นคว้าเสร็จสมบูรณ์เสียก่อน

4. การค้นคว้าทำโน้ตย่อ

-“ท่านไม่สามารถทำอิฐโดยปราศจากฟางได้”- (*You can not make bricks without straw.*)

สุภาษิตโบราณ

ผู้เขียนขอยอมรับว่าก่อนเข้าศึกษาปริญญาโทผู้เขียนเคยมองข้ามความสำคัญของการทำโน้ตย่อ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบการศึกษาไทยที่ต่ำกว่าปริญญาโทมักไม่สอนวิธีการทำโน้ตย่อ แต่มุ่งเน้นให้ตอบข้อสอบถูกมากกว่า นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทในประเทศไทยแม้จะเปิดสอน

⁴ ในการทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรปริญญาโทในต่างประเทศซึ่งให้ความสำคัญต่อคุณภาพของวิทยานิพนธ์มากกว่าปริมาณ (Quality over Quantity) มักจำกัดความยาวของวิทยานิพนธ์ เช่น ไม่เกินหนึ่งหมื่นคำ หรือ ประมาณ 50 หน้า หากเกินตามที่หลักสูตรกำหนดไว้จะถูกตัดคะแนนผู้เขียนเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์คงไม่มีเวลามากพอที่จะอ่านวิทยานิพนธ์ที่มีความหนาเช่นเดียวกับสมุดโทรศัพท์หน้าเหลือง

หลักสูตรการทำวิทยานิพนธ์แต่ก็มักไม่เน้นความสำคัญของการทำโน้ตย่อ จริงอยู่ว่าการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่เน้นการวิจัย คั่นคว้า อย่างเช่นการศึกษาในระดับปริญญาโท แต่เมื่อการศึกษาระดับปริญญาโทเป็นการต่อยอดในระบบเชิงค้นคว้าวิจัย โดยมุ่งศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมาย นักศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารวิชาการ แหล่งเอกสารเป็นจำนวนมาก หากนักศึกษามีทักษะในการทำโน้ตย่อมาจากการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือ มัธยมแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างมาก⁵ ทักษะในการทำโน้ตย่อจะเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝนเท่านั้น

ก่อนที่ผู้เขียนจะเข้าสู่เรื่องวิธีการทำโน้ตย่อ ผู้เขียนใคร่ขอให้ศึกษาคำนี้ถึงหลักการประการสำคัญประการหนึ่งของของการทำวิทยานิพนธ์ว่าเป็นการศึกษาข้อมูลกฎหมายที่มีอยู่จากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาสรุป (อาจเสนอข้อแนะนำ) โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์โดยตัวนักศึกษาเอง ดังนั้น หากนักศึกษานำแหล่งข้อมูลมาเสนอใหม่โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แล้ว บทความดังกล่าวย่อมหาเป็นวิทยานิพนธ์ใหม่ แต่เป็นสิ่งที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า cut and paste คือ เป็นการนำข้อมูลทางวิชาการมาเขียนใหม่ หรือ เอาเรื่องเก่ามาเล่าใหม่นั้นเอง โดยปราศจากการวิเคราะห์อันเป็นสาระสำคัญของวิทยานิพนธ์ซึ่งต้องมีการค้นคว้า วิจัย ในทางกลับกัน หากบทความเหล่านั้นเป็นบทความที่นักศึกษาเขียนขึ้นมาจากจินตนาการ หรือ ความรู้สึกของนักศึกษาเอง บทความนั้นย่อมมิใช่วิทยานิพนธ์ เพราะขาดการค้นคว้า วิจัย⁶

หรือเอกสารอ้างอิง ฉะนั้น เนื้อหาหลักของวิทยานิพนธ์จึงประกอบด้วยองค์ประกอบสองประการ คือ 1. ข้อมูลที่นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า 2. การวิเคราะห์และบทสรุปอันได้มาจากข้อมูลที่นักศึกษาได้ค้นคว้าวิจัยมา ทั้งสองประการนี้ นักศึกษาต้องทำการแยกให้ดี สำหรับสัดส่วนขององค์ประกอบทั้งสองนั้นไม่ตายตัว แต่ในระดับสากลแล้วจะอยู่ในระหว่าง 40% -60% 60% -40% หรือ 50%-50% นอกจากนี้ บทสรุปอันได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นต้องสะท้อนถึงแหล่งข้อมูลที่นักศึกษาได้วิจัยค้นคว้ามาด้วย

ดังได้กล่าวไว้ว่าขั้นตอนการทำโน้ตย่อมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนเห็นว่าการทำวิทยานิพนธ์ที่ดีโดยปราศจากการทำโน้ตย่อนั้นไม่อาจมีได้ ทั้งนี้ เพราะการทำโน้ตย่อเป็นการกลั่นกรองรายละเอียดอันมหาศาลจากตำราวิชาการ บทความทางกฎหมาย และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่นักศึกษาค้นคว้าโดยสกัดเอาข้อมูลที่พิจารณาแล้วว่า มีเนื้อหา สาระที่สำคัญต่อเนื้อหาของวิทยานิพนธ์

⁵ เนื่องจากบทความฉบับนี้เป็นบทความเกี่ยวกับเทคนิคการทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงไม่กล่าวถึงรายละเอียดเรื่องการทำโน้ตย่อในบทความฉบับนี้

⁶ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรีไทย ได้ให้ความหมายของวิทยานิพนธ์ว่า “เป็นเอกสารที่เขียนโดยนักวิจัย นักศึกษา หรือนักวิชาการ พรรณนาขั้นตอน วิธีการ และผลการศึกษาวิจัยที่ค้นคว้ามาได้ โดยเขียนอย่างเป็นระบบ มีแบบแผน...” <http://th.wikipedia.org/wiki/>

และตัดเอาเนื้อหาที่ไม่มีความจำเป็นออก และที่สำคัญการทำโน้ตย่อยังเป็นด่านสำคัญช่วยให้นักศึกษาไม่หลงคัดลอกนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยไม่เจตนาขณะเขียนวิทยานิพนธ์โดยปราศจากการอ้างอิง ที่ถูกต้องอันเป็นต้นเหตุแห่งการโจรกรรมทางข้อมูล (plagiarism) ในภายหลังได้ ทำยสุดการทำโน้ตย่อยังเป็นการช่วยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลต่างๆ ให้เป็นระเบียบง่ายต่อการใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์อีกด้วย

สาเหตุหลักของการที่นักศึกษาไม่ทำโน้ตย่อเนื่องจากนักศึกษาบางคนอาจมีความเห็นว่าการทำโน้ตย่อเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์โดยเฉพาะในกรณีที่นักศึกษาขาดการวางแผนการทำวิทยานิพนธ์ตามที่กล่าวไว้และต้องส่งภายในเวลาไม่กี่อาทิตย์ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด การมองข้ามกระบวนการทำโน้ตย่อเป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ในภายหลังได้ เช่น วิทยานิพนธ์ที่มีข้อขัดแย้งในตัว อาทิ มีข้อสรุปที่ขัดกับการวิเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งหากนักศึกษาโชคดีมีเวลาพอก็อาจทำการแก้ไขได้ทัน แต่ก็เป็นการเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น หากนักศึกษาวางแผนดำเนินการตามขั้นตอนตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ก็ย่อมประหยัดเวลา ไม่ต้องแก้ไขงานต่อมาในภายหลัง

วิธีการเขียนโน้ตย่อสำหรับการเตรียมการเขียนวิทยานิพนธ์

ทำได้โดยการเขียนข้อมูลที่นักศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญต่อการวิทยานิพนธ์ลงในบัตรทำมาจากกระดาษแข็งเรียกว่า กระดาษดัชนี หรือ index card มีความกว้างประมาณ 7 นิ้ว ยาว 5 นิ้ว⁷ โดยให้คัดลอกข้อมูลพร้อมชื่อผู้เขียน แหล่งข้อมูล ไว้ในบัตรดังกล่าว โดยให้จัดแบ่งหมวดหมู่ของบัตรตาม

ย่อยของวิทยานิพนธ์ ซึ่งการจัดข้อมูลไว้ในบัตรดังกล่าวนี้ต่างกับการจดไว้ในสมุดโน้ตทั่วไปที่นักศึกษาจดในระหว่างฟังอาจารย์บรรยาย เพราะนักศึกษาอาจไม่ได้เรียบเรียงข้อมูลที่อยู่ในหัวข้อเดียวกันในเวลาเดียวกัน การจัดข้อมูลไว้ใน index card ช่วยให้นักศึกษาจัดกลุ่มข้อมูลที่มีเนื้อหาเดียวกันให้อยู่หมวดเดียวกันได้อย่างง่ายดายโดยการสลับบัตรดังกล่าว

5. การลงมือเขียน

-“จงเริ่มต้นที่จุดหมาย”-

สตีเฟนโควี (ผู้แต่งหนังสือ The Seven Habits of Most Highly Effective People)

ตามที่คุณเขียนได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าการตั้งหัวข้อวิทยานิพนธ์เปรียบได้กับการตั้งโจทย์คำถามให้กับตนเอง ดังนั้น เช่นเดียวกับการสอบวัดความรู้ในระดับชั้นต่างๆ ที่ก่อนนักศึกษาจะลงมือตอบข้อสอบ นักศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีคำตอบอยู่ในใจแล้ว⁸

⁷ มีจำหน่ายตามร้านเครื่องเขียน แต่สมัยนี้ อาจหายากกว่าในอดีต

⁸ แม้ว่าคำตอบนั้นอาจเปลี่ยนได้หลังจากนักศึกษาได้ทำการคิดวิเคราะห์ไปบางส่วนแล้ว

เช่นเดียวกัน ก่อนที่นักศึกษาจะลงมือเขียนวิทยานิพนธ์ นักศึกษาควรได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มิเช่นนั้นแล้วอาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาดอื่นๆ ตามมาโดยไม่รู้ตัว เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลกับข้อสรุปที่ขัดแย้งในตัว หรือ วิทยานิพนธ์ที่ไม่อาจหาข้อสรุปได้เช่นเดียวกับการพายเรือวนในอ่าง⁹ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นเหตุให้การเขียนวิทยานิพนธ์นั้นไร้ทิศทาง ไร้จุดมุ่งหมาย ไม่สิ้นไหมเฝ้าที่ควร หรือปัญหาที่นักศึกษาส่วนใหญ่ประสบ คือ เขียนไม่ออก อันเป็นเหตุให้นักศึกษาท้อแท้ และยอมแพ้ในที่สุด

นักศึกษาอาจคิดว่าขั้นตอนการเขียนวิทยานิพนธ์เป็นขั้นตอนที่ยากสุด แต่สำหรับผู้เขียนแล้ว การเขียนวิทยานิพนธ์นั้นจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับขั้นตอนทั้งห้าก่อนหน้าการลงมือเขียนวิทยานิพนธ์ หากนักศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนทั้งห้าที่ผู้เขียนแนะนำทุกประการแล้ว การเขียนวิทยานิพนธ์ย่อมไม่ใช่ปัญหาอีกต่อไป เช่น การใช้ไต่ย่อในการเขียนวิทยานิพนธ์ได้ นอกจากนี้ ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกหากข้อสรุปที่นักศึกษามีไว้อยู่ในใจในขณะที่เริ่มลงมือเขียนวิทยานิพนธ์จะต่างกับข้อสรุปที่ได้หลังจากที่เขียนเสร็จแล้ว ทั้งนี้ศึกษาย่อมปรับเปลี่ยนได้เสมอตามความเหมาะสม กรณีต่างกับการลงมือเขียนวิทยานิพนธ์โดยปราศจากข้อสรุปก่อนเริ่มลงมือเขียน

ข้อบกพร่องอีกประการที่มักจะพบในการเขียนวิทยานิพนธ์ คือ วิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาที่ขาดการวิเคราะห์ หรือ มีการวิเคราะห์น้อยเกินควรซึ่งวิทยานิพนธ์ดังกล่าวจะมีเนื้อหาในเชิงอธิบายถึงข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ โดยขาดกระบวนการวิเคราะห์อันเป็นที่มาของข้อสรุป ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า descriptive ฉะนั้น วิทยานิพนธ์ที่ดีต้องมีเนื้อหาเชิงวิเคราะห์ analytic ไม่ใช่ในเชิงอธิบาย¹⁰ นอกจากนี้

โดยหลักการแล้วบทแนะนำ (Introduction) ที่อยู่ในบทแรกของวิทยานิพนธ์นั้นเกิดขึ้นท้ายสุดหลังจากได้ข้อสรุป (Conclusion) แล้ว โดยบทสรุปเปรียบเสมือนคำตอบที่ได้จากหัวข้อวิทยานิพนธ์ ส่วนบทแนะนำ เป็นการนำเสนอหัวข้อของวิทยานิพนธ์ วัตถุประสงค์ สิ่งที่จะได้ค้นคว้าวิจัยฯ ซึ่งจะสัมพันธ์กับบทสรุป

⁹ นักศึกษาจะเห็นภาพได้ดี หากเปรียบเทียบกับ การตอบข้อสอบกฎหมายในระดับปริญญาตรีที่ได้มีการวิเคราะห์คำตอบโดยยังไม่รู้ธงคำตอบ

¹⁰ ทั้งนี้ เนื่องจากวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาในเชิงอธิบายนั้นเป็นการนำงานวิจัย หรือ ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ มารวมกันแล้วนำมาเสนอใหม่ (เปรียบเทียบการยำใหญ่) ไม่ได้แสดงถึงความสามารถในการค้นคว้า วิจัย ของนักศึกษา เนื่องจากการจะทำความเข้าใจว่าเนื้อหาอย่างไรเป็นเชิงอธิบาย หรือ เชิงวิเคราะห์นั้นเป็นรายละเอียดปลีกย่อย และมักจะบรรจุในหลักสูตรการทำวิทยานิพนธ์ของหลักสูตรปริญญาโท ผู้เขียนจึงไม่ขอกล่าวในบทความนี้

วิทยานิพนธ์ในเชิงอธิบายมักเป็นข้อบกพร่องของนักศึกษาที่ไม่ได้ทำไต่ย่อก่อนลงมือเขียนวิทยานิพนธ์

ขอให้ศึกษาคำนี้ว่าเป็นเรื่องปกติที่นักศึกษาจะไม่อาจเขียนวิทยานิพนธ์ได้อย่างสิ้นไหลตลอดเวลา โดยเฉพาะนักศึกษามีใหม่ ผู้เขียนใครแนะนำให้นักศึกษาที่ประสบการณ์ติดขัดในการเขียนจริงๆ เช่น คิดไม่ออก ให้หยุดพักการเขียนไปทำกิจกรรมอย่างอื่นแล้วกลับไปเขียนใหม่ซึ่งเทคนิคนี้ใช้ได้ดีกับผู้เขียน เพราะสมองที่โปรดปรานพร้อมที่จะใช้งานได้มากกว่าสมองที่อ่อนล้า

6. การแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบ และเก็บรายละเอียด

“It is small things that count”-

สุภาจิตโบราณ

นักศึกษาที่ไม่ได้วางแผนมาดีมักไม่ได้ แก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบและเก็บรายละเอียดของงานซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง นักศึกษาโดยทั่วไปเห็นว่าการแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบรายละเอียดเป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าใช้เวลาานาน ซึ่งไม่เป็นความจริงเสมอไป ขั้นตอนการแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบ และเก็บรายละเอียดที่สมบูรณ์นั้น นอกจากนักศึกษาเองแล้ว หากนักศึกษาได้มีโอกาสให้บุคคลอื่นตรวจทานแล้ว¹¹ ย่อมทำให้วิทยานิพนธ์นั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากโดยหลักธรรมชาติแล้วเรามักมองข้ามข้อบกพร่องของตน

ในการแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบ และเก็บรายละเอียดนั้นไม่ใช่เพียงแต่การแก้ไขคำสะกดผิดเพียงอย่างเดียว แต่เป็นอาจแก้ไข เพิ่มเติมข้อมูล เพื่อให้วิทยานิพนธ์นั้นสมบูรณ์มากขึ้น หรือตัดข้อมูลบางอย่างที่ไม่สำคัญอันทำให้วิทยานิพนธ์นั้นเยิ่นเย้อเกินไปออก การแก้ไขวิธีการนำเสนอ ตรวจสอบ และเก็บรายละเอียดที่ดีนั้นใช้เวลาอันเหมาะสมและมักเป็นการตรวจทานอย่างน้อยตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป¹² ครั้งเดียวมักไม่เพียงพอ และต้องกระทำโดยบุคคลอื่น โดยขณะตรวจทานนักศึกษาควรจินตนาการว่าหากบุคคลที่มีสติปัญญาดีและที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายได้อ่านวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาแล้วจะเข้าใจหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะตามหลักสากลแล้ว วิทยานิพนธ์กฎหมายที่ดีนั้น วิทยุชนผู้ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายได้อ่านแล้วต้องเข้าใจได้โดยง่าย วิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาสลับซับซ้อน อ่านแล้วเข้าใจยากนั้นไม่ใช่วิทยานิพนธ์ที่ดี

ขณะที่ผู้เขียนได้ศึกษาหลักสูตรปริญญาโทในต่างประเทศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นศาสตราจารย์กฎหมายที่มีชื่อเสียงจากมหาวิทยาลัย Cambridge ได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่าท่านมีเทคนิคใน

¹¹ การแก้ไขวิธีการนำเสนอ การตรวจทาน และการเก็บรายละเอียดนั้น ผู้ตรวจทานอาจเป็นใครก็ได้ แต่ถ้าเป็นผู้มีประสบการณ์ทำวิทยานิพนธ์ อาทิ อาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ย่อมทำให้นักศึกษาได้เปรียบเป็นอย่างมาก

¹² สองครั้งขึ้นไป คือ การตรวจทานอย่างละเอียด จริงๆ มิเช่นนั้นแล้ว ต้องตรวจทานเกินสองครั้ง

การดูว่านักศึกษาได้เตรียมตัวทำวิทยานิพนธ์มาดี หรือ ทำอย่างลวกๆ โดยดูจาก footnote¹³ ทั้งนี้ เนื่องจากนักศึกษาที่เตรียมตัวทำวิทยานิพนธ์มาเป็นอย่างดีมักไม่พลาดในการเก็บรายละเอียดปลีกย่อย เช่น footnote ในทางตรงข้าม นักศึกษาที่ไม่ได้เตรียมตัวมา หรือ ที่เข้าข่ายโฟลนก้นมักมองข้าม footnote เพราะเมื่อต้องส่งวิทยานิพนธ์แบบเส้นยาแดงผ่าแปดแล้วไฉนจะมีเวลากับ footnote ได้ ฉะนั้น นักศึกษาจึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะมองข้ามแม้แต่ในจุดเล็กจุดน้อยอันเป็นเหตุทำให้นักศึกษาเสียคะแนนได้

บทส่งท้าย

หลังจากที่นักศึกษาได้อ่านบทความนี้จบแล้วย่อมเห็นว่าความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์นั้น ขึ้นอยู่กับหลักการสามประการ คือ การวางแผน การบริหารเวลา และ วินัย (ที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ) สำหรับผู้เขียนแล้ว เรื่องความเก่ง หรือประสบการณ์นั้นเป็นเรื่องรอง ทั้งนี้ ความเก่ง หรือ ความชำนาญ นั้น เกิดจากประสบการณ์ จากทักษะซึ่งหากเราได้มีโอกาสทำบ่อยครั้งแล้ว ย่อมเป็นการฝึกฝนอันทำให้เกิดการพัฒนาในตัว แต่หากขาดหลักการสามประการดังกล่าวแล้วก็ยากที่จะทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ได้

ท้ายสุดนี้ ผู้เขียนขอให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ บทความนี้ไม่ได้นำท่านไปสู่ความสำเร็จ แต่การปฏิบัติตามเทคนิคที่ผู้เขียนได้กล่าวต่างหากที่จะเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ ...การทำวิทยานิพนธ์นั้น ง่ายนิดเดียว (หากนักศึกษาเอาจริง)...

¹³Footnote ในการทำวิทยานิพนธ์ในต่างประเทศนั้น มีหลายแบบ เช่น Uniform Citation (โดย กองบรรณาธิการวารสารของมหาวิทยาลัย ฮาร์เวิร์ด) หรือ Oxford Oscola ซึ่งการอ้างอิง footnote ที่ถูกต้องนั้น บางครั้งก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายสำหรับนักศึกษามือใหม่ เพราะ footnote ที่ดีนั้นต้องเป็นไปตามแบบสากลและมีความคงที่ consistent ที่ต้องให้ความใส่ใจแม้แต่การเว้นวรรค